

"PROLETAREC"
JE DELAVSKI
LIST ZA
misleče čitatelje.

PROLETAREC

OFFICIAL ORGAN JUGOSLAV FEDERATION. S. P. GLASILLO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTIČNE ZVEZE

DRUGI
NAJSTAREJŠI
jugoslovanski
socialistični list.

ŠT. — NO. 1244.

Entered as second-class matter December 8, 1907, at the post office
at Chicago, Ill., under the Act of Congress of March 3d, 1879.

CHICAGO, ILL., 16. JULIJA, (JULY 16), 1931.

Published weekly at
3630 W. 26th St.

LETO—VOL. XXVI.

PREVARANT JE BANKROTIRALI AMERIŠKO LJUDSTVO

VREDNOST STAVBIŠČ IN POSLOPIJ
V. Z. D. PADLA MILIJARDE DOLARJEV

Ugrabljeni prihranki

Ameriško ljudstvo je izgubilo milijone dolarjev v propadlih bankah. Izgubilo je milijone v delnicah in še več v stavbiščih in poslopijih.

Nikjer ni raketirska obrt, ki posega po dolarje v ljudske žepe, tako razvita kakor v Zed. državah.—V letih "prosperitete" se je začel velikanski dirndaj v oglašanju stavbišč. Ljudje so bili kmalu premoteni in kupovali. Za mala stavbišča, izmed katerih mnoga niso bila vredna niti \$50, so plačevali tisočak in več. Potem so morali šteti nadaljnje stotake za "izboljšave". K temu je treba došteti še davek vsako leto. Prihranke delavcev žre stotisoče takih "lot" ali stavbišč.

Umetno določanje cen stavbiščam

V Chicagu in okolici jih je toliko, da bi na njih lahko zgradili dvakrat večje mesto nego je sedaj. Real estate kompanije so pokupile pred leti za male vsofe farme, jih parcelirale ter napravile z njimi stotine milijonov dolarjev. V pasti teh "raketirjev" so se ujeli tudi številni naši rojaki.

Organizacija čikaških posestnikov (Association of Real Estate Taxpayers) pravi v svojem poročilu, da so posestva (hiše in stavbišča), ki so bila leta 1929 "vredna" \$10,000,000.00, padla v ceni že 37 odstotkov ali tri milijarde sedem sto milijonov dolarjev. Te številke vključujejo tudi vrednost posestev v glavnem delu mesta in v bogataških predmestjih, kjer so jure cene še vedno visoke, medtem ko je padla vrednost stavbišč v krajih, kjer so jih pokupili delavci, do 50 odstotkov in več. Sploh zdajni trga zanje.

Tisoče delavcev ob domove in loti

Okraini sodnik Edmund K. Jarecki se ukvarja s problemom, kaj storiti s 450,000 stavbišči in hišami v čikaškem okraju, od katerih dolgujejo "lastniki" \$84,000,000 davka že iz leta 1929, pa ga vsled depresije ne morejo plačati.

Tri do štiri milijarde dolarjev so izgubili delavci in srednji sloji v čikaškem okrožju samo na znižani vrednosti posestev. Znižali pa so jo isti krogi, kakor so jo prej ujetno dvignili in tirjajo od kupcev vse do centa.

Stotisoči farmarjev, ki "imajo" farme, imajo v resnici le dolg. Njihove kmetije so last upnikov. Stotisoče delavcev in malih trgovcev ter obrtnikov ima hiše in pa prazna stavbišča, ki so njihova le po imenu. Plačali so zanje veliko več nego so vredna. Toda dolg je še vedno treba odplačevati, ali pa izgube takoreč vse.

Brezbrižnost vlade za ljudstvo

Vlada Zed. držav skuša rešiti Nemčijo bankrotira, ne iz ljubezni do Nemcev, nego zato, ker ima ameriški kapitalizem v Nemčiji par milijard investiranih, pa jih ne bi rad izgubil. Ako bi bilo vladni za ljudstvo, bi skušala rešiti najprvo ameriško ljudstvo pred popolnim gospodarskim polom, toda vlada tudi tukaj skrbi, le za varnost velekapitala.

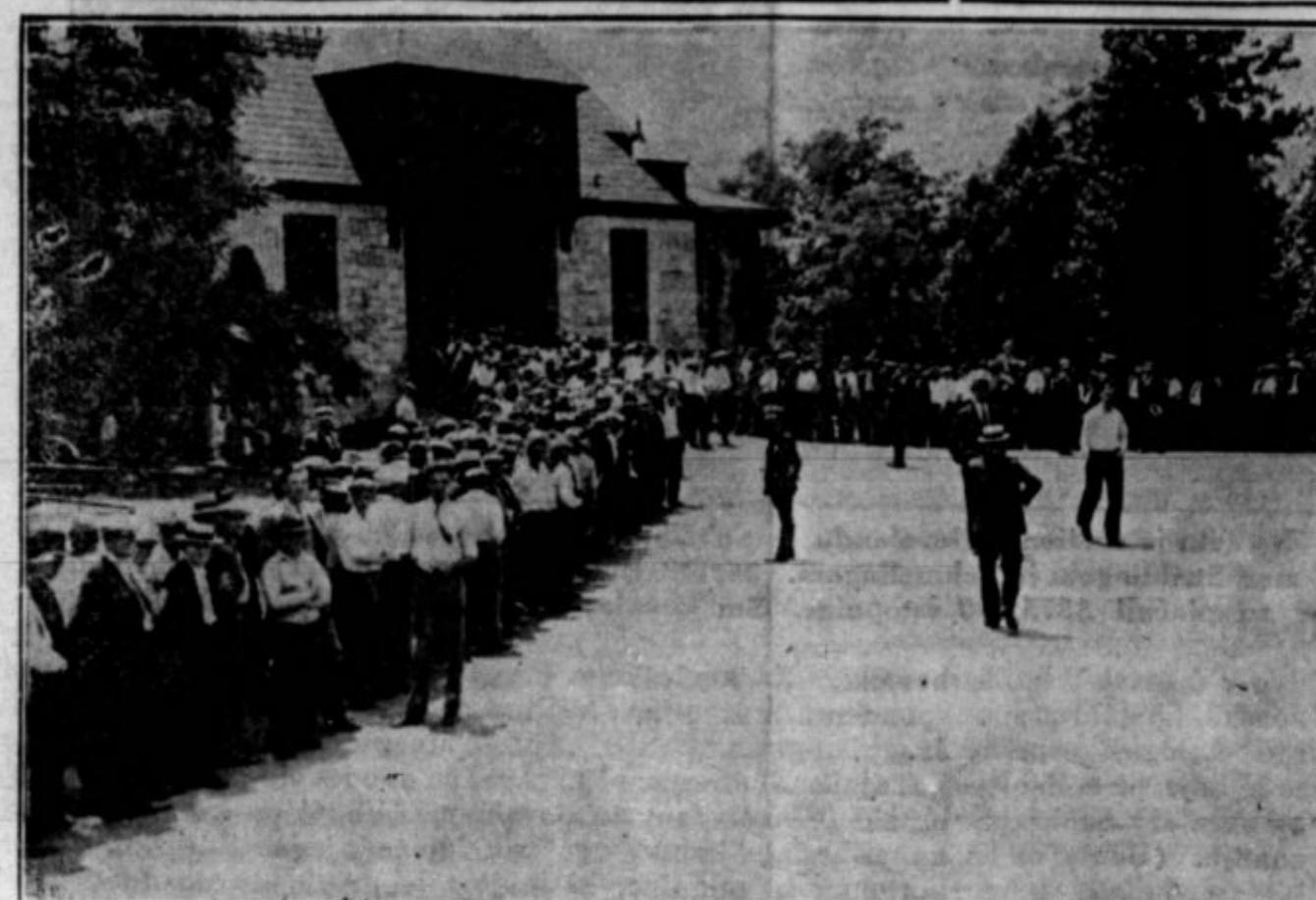
Ameriški kapitalizem je v svoji neukročeni požrešnosti za velikimi profiti ustvaril razmere, v katerih bo ljudstvo—v kolikor že ni—v teku leta ali dveh izgubilo še tiste dolarje, ki jih ima. Bogastva se večajo, toda število onih, ki ga posedujejo, se manjša.

Čas je, da si vzame ljudstvo besedo

Milijonarski raketirji, ki so slepili naivne delavce in ljudi iz srednjih slojev s stavbišči in delnicami, so "pre-skrblijeni". Sede na milijonih, kateri jim še vedno naraščajo.

Ali, kapitalistični sloj v Ameriki še ni zadovoljen in se pritožuje, da imamo krizo zato, "ker je preveč socializma v businessu". S tem misli, da izvaja vlada nad trgovino ter produktivnimi in distributivnimi podvetzji "preveč kontrole". Hočejo, da se vlada ne bi nič "umešaval" v njihove špekulacije. Toda če bodo te skušnje kaj izdale, bo ljudstvo poskrbelo, da pride res vsaj nekaj socializma v ameriški "business". Legalnim roparjem je treba ustvari pot.

TIŠOČE APLIKANTOV ZA PAR STO SLUŽB

Uprava čikaških parkov na severni strani je spročila, da bo potrebovala par sto delavcev. Od prosilcev se zahteva, da so ameriški državljanji in da žive že leta v čikaškem okraju. Vsak prosilec mora izpolniti veliko polo vprašanj, kakor zahtevajo določbe. V vrsti na sliki je bilo 3,000 aplikantov. Vsi so dobili pole ter bili izprašani. "Srečni" izmed teh so dobili službe, drugi jih bodo morali iskati dalje. Število brezposelnih v Chicagu je še vedno izredno visoko. Mnoge velike tovarne so skozi poletne tedne odpustile nadaljnje tisoče delavcev. Oblikujajo, da se "v jeseni" obrne na bolje.

ŠIRJENJE PROTIFASISTIČNIH LETAKOV IN BROŠUR V ITALIJI

Vzlič temu, da ima Italija svoje meje strogo zastrane, prihajajo v njo protifašistični letaki in pamfleti v velikih množinah. Zaupniki jih skrivoma razpečavajo. Fašistično oblast je zelo razburilo dejstvo, da so bili prepovedani letaki poslanji s fašističnim listom Domenica Del Corriere, ki izhaja v 1,200,000 izvodih. Na drugi strani vsakega izvoda je bil prilepljen letak, v katerem je bil srdit napad na fašizem. Vlada preiskuje in zapira osumljence.

Nepošteni advokatje

Nobena profesija ni toliko zapletena v razne goljufije, graft in v protektiranje zloričev ter drugih kršilcev postav, kakor advokatska. V čikaškem "sanitary distriktu" so bili pri "legalni" kradnji ljudskih milijonov advokatje najbolj prijeti. Velika porota je v sredini odloku, ki ga je izdala nedavno, priporočila odvetniški zbornici, da naj odvzame pravico izvrševanja odvetniške prakse devetim advokatom, 38 pa naj bi jih suspendirala, ker so prejemali od "sanitarnega distrikta" plačo, ne da bi zanje izvrševali kako delo. Služiti pa so morali stranki, katera jim je pripomogla do takih dohodkov.

**AKO VAM
"Proletarec"
UGAJA
priporočite ga svojim prijateljem, da se nanj naroč.**

BOJ PROTI SMRTNI OBSODBI OSMIH ČRNCEV V SCOTTSBORU V ALABAMI

Obsovraženost zamorcev na jugu.—Komunisti in obrambne akcije.—Darrow o obsodbi in njenem značaju

V Scottsboru, Alabama, so pred tedni obsodili osem črncev na smrt radi posilstva. Obsoda je določala, da se jih usmrtri 10. julija na električnem stolu. Sodišče je predlog zagovorništva za novo obravnavo odklonilo in vsled tega je bil proti otožbi vložen priziv na višje sodišče.

Zadeva teh revežev je dobila razredni značaj, dasi niso bili aktivni v delavskem gibanju; sploh ne vedo ničesar o njemu.

Za obrambo teh črncev so se zavzeli na svoj način tudi komunisti, ki so na zunaj najaktivnejši. Prirajo shode nele v tej deželi nego povsod, kjer imajo svoje organizacije. Komunistični govorniki predstavljajo obsojene črnce za proletarske mučenike, kateri so bili prijeti.

Velika porota je v sredini odloku, ki ga je izdala nedavno, priporočila odvetniški zbornici, da naj odvzame pravico izvrševanja odvetniške prakse devetim advokatom, 38 pa naj bi jih suspendirala, ker so prejemali od "sanitarnega distrikta" plačo, ne da bi zanje izvrševali kako delo. Služiti pa so morali stranki, katera jim je pripomogla do takih dohodkov.

Obrambni boj zanje vodi tudi Organizacija za napredne črncev, v kateri delujejo mnogi zamorski socialisti in liberalni elementi. Protest proti obsodbi so izrekli liberalni znanstveniki, pisatelji in humanitari. Toda takozvana justica na jugu je razdražena in izgleda, da bo boj za osvoboditev težak kar.

Kar je bil za Sacco in Vanzetti ali je zdaj za Mooneyja in Billingsa, dasi je med obsojenimi zamoci in temi žrtvami razredne justice velika razlika. Sacco, Vanzetti, Mooney in Billings so bili res radikalni delavski agitatorji. Zločini, radi katerih so bili obsojeni, so bili res izvršeni, niso pa jim bili dokazani.

Sodni zapiski v Scottsboru pravijo, da je prišlo v vagon tovornega vlaka, v katerih je "trampalo" sedem belopoltih

mladeničev in dve dekleti, devet mladih zamorcev. Črnici so začeli z nedostojnimi dovtipi na račun obeh deklet v vagenu, vsled česar se je začel prepir. V tepežu so črnici spodili bele ven in nato izvršili posilstvo. Bili so prijeti in obravnavana oblast jih je rešila pred linčarji.

Obravnavava se je vršila v atmosferi sovraštva proti črnencem. Dobili so najvišjo kazeno, ki jo dovoljuje za take prestopek država Alabama. Zagovorništvo zatrjuje, da dokazi sploh niso bili dokazi in da je eno dekle prijeti proti njim pod pritiskom. V borbi za njuno obrambo se je v tisku razširilo mnenje, da sta bila dotični dekleti navadni prostitutki.

Bilo kakorkoli, jasno je to, da so bili obsojeni v smrt ne toliko radi prestopka, ki ga jim očita obtožnica, nego ker so zamori. Če bi npr. v isti državi izvršili posilstvo osem belopoltih moških na dveh zamorkah, ne bi bili v nevarnosti linčanja; sodišče jih ne bi obsojilo na smrt. Sploh bi se jim zločin ne štel za zločin. Obsoba proti zamorcem je krvinea in razredna. Tako jo tolmači tudi znani odvetnik Clarence Darrow, ki ob enem graju komunistično propagando, katera obsojencem lahko več škodi nego koristi.

Eksekutiva soc. stranke se je na svoji seji v Pittsburghu 13.—14. junija izrekla proti obsodbi v Scottsboru, ker je bila izrečena iz sovraštva do črncev, in ker jim prestopek ni bil dokazan. Sodeluje tudi z naprednimi organizacijami črncev v obrambni akciji.

Velik deficit

Deficit zvezne vlade v prošlem fiskalnem letu znaša \$903,000,000.

41,000 DELAVEV V SLUŽBI POLITIČNIH MAŠIN V CHICAGU

Davki so se v teku desetletja potrojili in početvori. Politične mašine demokratske in republikanske stranke namreč potrebujejo velika sredstva za vzdrževanje in podpiranje svojih agitatorjev.

V Chicagu npr. je bilo leta 1910 okrog 22,500 oseb v javnih službah, pred dobro letom pa že nad 42,000. Mnogi teh sicer opravljajo razna potrebna dela, veliko pa jih vleče samo plačo iz mestne in okrajne blagajne v nagrado za svoje službovanje mašini. Razni škandali, ki jih "odkrijava", potrjujejo to z mnogimi dokazi.

Vsak mesec boljše

Prerokbe, da se zaposlenost veča od meseca do meseca, se ne uresničujejo. Delavski department federalne vlade pravi v svojem statističnem poročilu, da je bilo meseca maja zaposlenih 42,000 manj delavcev kakor aprila. Ako bi bile razmere "normalne", bi se število zaposlenih v maju jako dvignilo.

"New Leader" v posebnih agitacijskih izdajah

Newyorski socialistični tednik "New Leader", ki je vodilno socialistično glasilo v Ameriki, izide od časa do časa v posebnih izdajah, posvečene problemom, kot je npr. vprašanje brezposelnosti. Upravista apelira za posebna naročila. Sto izvodov stane \$1.50. Prihodnja posebna izdaja se bo imenovala "Hungér Edition".

'GOSPODARSTVO DEŽEL V EVROPI GAZI V KAOSU

Nemčija v finančnem krahу.—"Požarna brama" bankirjev neenotna. — Povečavanje finančne in politične krize.

V Nemčiji je šlo na kant nekaj velikih finančnih institucij. Vlada in nemški kapitalizem sta gospodarski krizi gladila pot v namenu, da ovržeta reparacije, a pri tem je zašlo nemško gospodarstvo res v opasne razmere. Najprvo so poslabšali življensko stanje nemškega delavstva do skrajnosti, potem so kajpada morali slediti drugi koraki navzdol.

Gospodarski polom Nemčije, aka se ga ne ustavi, bo občutno zadel tudi druge dežele, med njimi kapitaliste v Zed. državah, ki imajo v Nemčiji investiranih mnogo milijonov. Njim in kapitalistični strukture na ljubo posreduje vlada Zed. držav in mešetari, da reši vloge mednarodnih bankirjev in Evropo pred paniko. Bolj in bolj postaja očitno, da se kapitalizem ne more uspešno izkorpati iz krize.

Učitelji in učiteljice za socialno zavarovanje

Učitelji in učiteljice so se na svoji konvenciji v Chicagu izrekli za takojnje zavarovanje delavcev proti brezposelnosti.

Yipselni v Readingu

Zborovanja socialistične mladinske lige v Readingu, Pa., se je udeležilo poleg lokalnih okrog 500 članov iz drugih krajev.

EN DAN ZASUT V VODNJAKU

Devetnajstni Howard Smith se je nedavno značil v zelo neprijetih nosog. Na farmi v Ottawi, Ill., je kopal vodnjak, ki se je podsal ter zaprl rešitv. Vzelo je skoro cel dan, predno se ga redili. On je v sredini na tej sliki.

Glasovi iz Našega Gibanja

Zapisnik konference soc. klubov in društva Prosvetne matice J. S. Z. v zapadni Pennsylvaniji

Konferenca soc. klubov in kazal res veliko živahnosti. Snojevo poročilo vzamejo na znanje in mu izrečejo priznanje za njegovo neumorno delo, ki ga vrši s agitacijo v naselbinah, z nasveti in z dopisovanjem.

Zborovanje je otvoril ob 10:45 dop. tajnik konference s. Jacob Ambrožič. Za predsednika seje izvoljen soglasno John Terčelj in za zapisnikarja Geo. Smrekar. Predsednik Terčelj pojasni pomen tega zborovanja in konferenčne organizacije, nakar se preide na nadaljevanje spreda.

Prečita se zapisnik prejšnje konference. Law. Kavčič omenja pomankljivosti v zapisniku, med drugim glede priznanja J. Snoyju. Tedanji zapisnikar B. Jerant pravi, da je v zapisnik vse zabeležil, toda je izpuščeno iz priobčenega zapisnika, kar ni njegova krivda.

Sklenjeno, da se priporoča uredništvu in upravi, da se v zapisnikih priobčijo vsi poslani sklepki zborovalcev.

Korespondenca. Tajnik predstavlja pismo John Bana iz Pittsburgha in Antona Zornika iz Herminie, ki sporočata, da radi tehtnega vzroka nista mogla priti na konferenco.

John Just, Jr. iz naselbine Midway, Pa., pojasnjuje potek, ki jih imajo pri snovanju novega kluba. Prisoten je s. J. Snoy iz Bridgeporta, ki da do datno pojasnilo o organizacijskem delu na Midwayu. Njegovo mnenje je, da se klub tam s časom gotovo pojavi, ker je v naselbi več energetičnih in razumnih sodrugov, sodružic in somišljenikov.

Prečita se pismo kluba št. 27 JSZ v Clevelandu. Sklenjeno, da se stvar upošteva in pismo sprejme na znanje.

Poročilo tajnika Konference s. Jacob Ambrožiča o financah ter aktivnostih in o prireditvi v Moon Runu se odobri. Sklenjeno, da se konference zahvali vsem odborom in drugim, ki so sodelovali na moonrunski prireditvi pod okriljem Konference, kot samostojnemu društvu, igralecem, režiserju itd.

Organizator John Terčelj poroča o agitaciji za "Proletarca", o razmerah in drugem, ki se nanaša na aktivnosti v našem gibanju. Omenja, da se bo vršilo pod okriljem kluba št. 118 JSZ v nedeljo 6. sept. ob 2. pop. v dvorani druš. št. 138 SNPJ. V Strabane predavanje o predmetu "Delavstvo včeraj in danes". Predavatelj bo Ivan Molek, urednik "Prosvete".

Zborovalci vzamejo to sporočilo z zadovoljstvom na znanje. Apelirajo, da naj se to predavanje dobro oglaša, da bo udeležba čim večja.

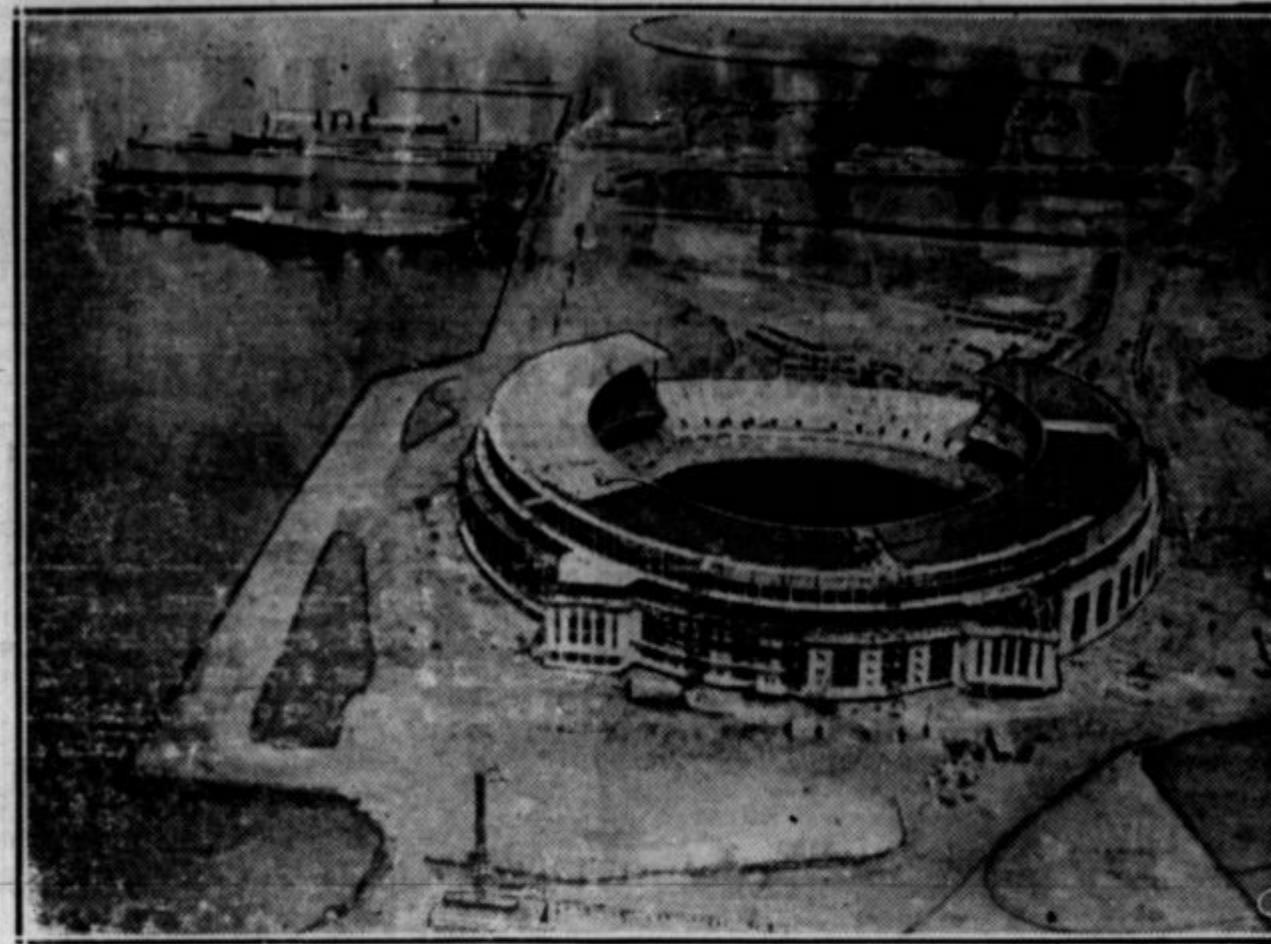
Joseph Snoy poroča o agitacijskih vtiših, ki jih dobi po naselbinah. Omenja, da je pred par dnevi bil s sodelovanjem somišljenikov ustanovljen nov klub v Veroni, Pa. Pojasnjuje potek delavcev v tej depresiji in mizeriji, v kateri so prisiljeni živeti. Izraža svoje zadovoljstvo nad uspešnim delovanjem kluba na Imperialu. V kratkem času obstanka je po-

Izjava, kolikšno vlogo lahko

ponavadi zelo prizadeti. Medtem ko imajo Amerikanci, Hrvatje in tudi druge narodnosti

precej besede v vodstvih, ima-

NA SHOD NE BI PRIŠLI V TOLIKEM ŠTEVILU

Na sliki je stadion v Clevelandu, last občine, v katerem se je 3. julija vršil "prize-fight" med Striblingom in Schmelingom. 35,000 ljudi—večinoma delavci—je bilo prisotnih, ki so plačali \$375,000 vstopnine. Zm govalec Schmeling je dobil \$100,000.

igra ženstvo v delavskih bojih, borniki. Za angleškega kore-

mo Slovenci le veliko lojalnih

in da so ženske, ko enkrat spo-

spondenta je izvoljen s. Virant,

stavkarjev, pa nobene besede,

znajo svojo nalogo, uspešne Jr.

Avguštin od kluba št. 13, Canonsburg, pravi, da so zadnje čase dobili v klub tri nove člane. "Proletarec" je dobro razširjen. O predavanju 6. sept. je omenil že s. Terčelj.

J. Ambrožič od kluba št. 175, Moon Run, pravi, da o kakem uspehu v teh časih ne more po- ročati. Oviria sistematični agitaciji kluba je depresija, ne-

stalnost, stavka in slični vzroki.

Skrbili bodo, da klub obdrže-

in da se naročnike delavskemu

tisku ohrani.

Fr. Avguštin od kluba št. 31, Imperial, poroča, da ima klub že 28 članov in članic. Rojaki so večinoma naročeni na "Proletarca". Sedanja stavka bo

imela svoje posledice, kakor

vsaka prejšnja, ako so bile ne-

uspešne. Zastopnika Režen in Perper soglašata s poročilom.

Poročila teh in drugih za-

stopnikov klubov sprejeta na

znanje.

Društva Prosvetne matice.

Zastopniki druš. št. 106 SNPJ. poročajo, da sodelujejo v

akcijah za koristi delavcev ved-

no s klubom. Društvo nudi

klubu zborovalni prostor brez

odsodnine in ravno tako za

prireditve, kar je klubu v iz-

datno pomoč.

J. Terčelj govori o uspehih

druš. št. 138 in o napredku na-

selbine. Omenja gospodarsko

stanje doma, ki je last društva

in drugo. — M. Tekavec pravi,

da ga veseli, ko vidi, da se še

vedno dobre rojaki, ki s svojo

delavnostjo skrbijo, da aktivno-

sti in boj za delavske pravice

ne prestanejo. Priporoča enot-

no organizacijo ter skupno de-

lovanje na polju napredka.

J. Skeri poroča o uspehih

druš. št. 88 SNPJ. Na zadnji

prireditvi za Konferenco so de-

lovali skupno za večji uspeh.

Dalje je zastopano druš. št.

122 SNPJ. in več drugih. Za-

stopniki pojasnjujejo delo in

stališča društev ter potežkoč-

ki so nastale v sedanjih razme-

rah. Članarino Prosvetni ma-

tici vsa društva redno pošilja-

jo. Poročila vseh zastopnikov

društva se vzame na znanje in

s tem je prva seja zaključena

ob 1:15 popoldne.

Druga seja se prične ob 2.

Jos. Snoy predava o našem ti-

sku ter o agitaciji za razširje-

nje "Proletarca" in ustavniranje

novih klubov. Opisuje tudi

sedanjost stavko ter vzroke, radi

katerih je nastala vzrok kritični

brezposelnost.

Izjava, kolikšno vlogo lahko

ponavadi zelo prizadeti. Medtem

ko imajo Amerikanci, Hrvatje

in tudi druge narodnosti

precej besede v vodstvih, ima-

En kompanije so se začele obračati zopet k Lewisovi uni-

ji. Preje so jo pomagale razbiti, zdaj bi jim menda prišla prav, ker se boje radikalnejše unije.

Pogoji, pod katerimi je Lewis sklenil mir z nekatерimi družbami, so za delavce izguba, ne pa pridobitev. Pod vod-

stvom tega človeka je prišla tako daleč, da je le še nekaka kompanijska unija, brez da bi

bile kompanije odgovorne za-

no.

Slovenci so v tej stavki kakor

ponavadi zelo prizadeti. Med-

tem ko imajo Amerikanci, Hrvatje

in tudi druge narodnosti

precej besede v vodstvih, ima-

Glas iz La Salle

La Salle, Ill. — Večkrat sem čul o filmu "All Quiet on Western Front" (Vse mirno na zapadni front). Predzadnji teden sem imel priliko in sem ga šel pogledat, dasi nisem priatelj "movies".

Ta slika v resnici kaže ne-

smiselnost vojne. Predstavlja

psihologične momente vojakov

in njihovo spoznavanje, da se

ne kolijo za domovino in da

taka "domovina" sploh ni vred-

na, da bi grenili življenje drug

drugemu ter se pobijali. Spoz-

nalni so, da domovine sploh ni-

majno nego so podivljali vsled

hujškanja in more "sovražni-

ka" na povelje. Manjkalno pa

jim je moči upora. Vsled pre-

stane groze in pobesnosti v

njihovih možganih ni bilo pro-

stora za premisljevanje o re-

sni akciji, ki bi ustavila krvavi

metež.

Nekateri dialogi igralcev v

tem filmu, ki je zvočen, so zelo

dobi in mu dajejo toliko večji

pomen. V propagandi proti

militarizmu ima veliko vred-

not.

Cas delati za odpravo vojen

je zdaj, ne šele, ko je vojna že

v teku. E. V. Debs je dejal,

da bodo vojne odpravljene ka-

dar jih ljudstvo odpravi iz svo-

jih možgan—to je, kadar bo

ljudstvo zrelo iztrebiti vzroke,

radi katerih nastajajo vojne.

V času svetovne vojne so

nam pravili, da je bila ta vojna

za odpravo vojne—vojna za

demokracijo in samoodločevanje

narodov, toda uvideli smo,

da vojna (namreč militarizem)

ne bo odpravila samo sebe.

Treba kompletne revolucije v

možganih ljudstev, da odpravi

vojno psihologijo iz svojega

razuma, predno bo sploh mogo-

V južnem Illinoisu

Piše ANTON VIČIĆ.

(Nadaljevanje.)

Zelo se pozna v vseh teh krajih vpliv komunistične propagande. Že leta nazaj je delovala tod večja skupina komunističnih govornikov. Po nekod je imela močno oporo posebno med Hrvati, pa tudi med drugimi. Glavni namen teh komunističnih bojev je bil pridobiti premogarje za National Miners unijo, katero kontrolirajo komunisti. Tudi hravski kom. govorniki so pogosto prihajali, posebno kadar so bili rudarji bolj zaposleni in so tudi kaj zaslužili. Chas. Novak ni prezri tukajšnjih kemp in je pridno udrihal v njih proti — socialistom.

Na Auburnu je kakih 35 slovenskih družin. Tri slovenske podporne organizacije imajo tu svoja društva, namreč SNPJ., JSKJ. in SSPZ.

Suše v južnem Illinoisu ni. Izgleda, da si ljudje duše mizerijo s pijačo, za katero se že kako dobre sredstva. Ni izgledov, da se razmere izboljšajo, zato je ljudska nevoloja toliko večja, manjka pa razumevanja za stvoritev efektivne organizacije. Eni zahtevajo, da naj se soc. in kom. stranka združita. Drugi hočejo eno samo močno unijo itd.

Pogovarjam se o taki taktili. "Samo s puško in kanoni se bo kaj doseglo." Zelo enostavno rečeno, samo ako bi ti ljudje pomisili, da imajo orožje nasprotniki delavskega razreda. Ce pa si delavec izvajajo politično moč, bodo povejleva tudi nad puškami in kanoni. Ako delavec izvolijo Hooverja za predsednika in Emmersona za governerja, morajo pač vedeti, da so s tem poverili prvemu poveljstvu nad zvezno armado in mornarico, drugemu pa nad državnim milicijo. Oba služita vladajočemu razredu, torej vsled tega tudi puške in topovi. Kadar pa bo delavstvo vzel politično moč v svoje roke, namesto da jo daje sovražnikom, bo delavec kontroliral tudi oboroženo silo države.

V Carlinvillu sva se z s. Ileršičem oglasila pri Frances Podobnik, tajnici druš. št. 362 SNPJ. V silni vročini se je pivo, s katerim je nama postregla, zelo prilego. Ona je inteligentna rojakinja. Njen mož je bil dolgo bolan, toda se mu je zdravje vrnilo. Ileršič se je z njo razgovarjal tudi o društvenih zadevah. On je namreč tajnik federacije SNPJ. v tem okrožju. Prepri so v društvenih tudi tukaj, in kakor so mi nekateri zatrjevali, so zapadene največ v osebnih sporih.

Dozdaj sem bil že v precej naselbinah, ki jih ob drugi prički po redu navedem. Na agitaciji sem naletel tudi na rojake, o katerih vem, da so res dali svoje zadnje cente za načrtnino. "Dasi je nevednost, nepoučenost in nezadovoljstvo velik vzrok nezadostnega uspeha, ki ga ima naša agitacija, je glavni vzrok vendarje depresija. Druge bi se dalo s pogosteji obiski premagati, toda kriza — ta tare ljudi. Pa vendor bodo morali spoznati, da je rešitev le v gibanju, katerega se zdaj večinoma branijo, nevedoč, da le v svojškodo.

Prebivalci Stauntona so zelo prizadeti vsele deprese. Kako so mi pojasnjevali, obratuje samo en premogovnik, severa le par dni v tednu. Rudarji se vrste, da napravijo na vsaka dva do tri tedne dva šihtna. Drugi rovi so zaprti.

Ne zasluži nihk več kot \$16 na 14 dni. Po zimi so delali tri dni v tednu. Anton Avsec mi je pripovedoval, da je lani napravil vsega skupaj 75 šihtov.

Kako naj premogar s takimi dohodki plačuje dolg na hišo, preživlja družino in skrbi, da je dovolj dolarjev tudi za zdravnika in zdravila, kadar jih rabi? To je uganka, ki jo rešujejo po svojih najboljših močeh in s prizgojanjem.

Pa vendor so med njimi zavedni delavci, ki najdejo tudi tiste tri dolarje, kateri plačajo celoletno načrtnino na "Proletarca". Težko jih je dati, po-

trebni bi bili za marsikaj. A tudi duševna hrana, kakršno nudi "Proletar", je potrebna. Zato naročajo in obnavljajo list.

Bili smo tudi v takih hišah, kjer za denar niso v tolikšni stiski in se bi lahko naročili, toda v teh sem imel ponavadi največ truda in najmanj uspeha. Ni jim za liste, le angleške imajo, ker hočejo otroci "funnies", sportne vesti in slično. To je sicer vsekupaj "funny", in tudi prosperiteta je "funny", in nerazodnini ljudje so "funny", a kaj se hoče! Ni drugače, včasih moramo biti tudi mi "funny", tako hočemo kaj doseči!

Bil sem pri rojaku, ki mi je dejal, da bi si list zelo rad naročil, pa nima in ne more. Je res brez sredstev, toda dobil je nekaj dajmov in si ga naročil za četr leta. Potem bo morda drugače, in list bo obnovil za daljša časa. To pa ni "funny" in clovec bi želel več takih.

Prišlo smo do Frank Avseca že trudni. Bili smo na delu ves dan brez "Junča". Tu smo se okreplčali, in Frank je naročil tudi list za celo leto. Pa še toliko je dodal, da ima tudi njegov brat Anton plačanega za vse leto.

Napotila sva se proti Benldu in pozno zvečer v Gillespies do rojaka Gunu, ki pa ni naklonjen naši stvari in ji ne bi dal sodelovanja.

Včas se čudim, in čudi se sodrug Ileršič, ker se ljudje tako radi upirajo rečem, ki bi jim koristile. Nič pa se ne čuemo, če je na svetu moč kapitalizma še vedno največja sila. Delavci sami mu pomagajo — čemu ne bi bila!

V pogovorih o podpornih organizacijah je SNPJ. največ v ospredju. Kakor v vsaki taki organizaciji, so tudi v tej članji, ki razvoju razumno sledi, in takci, ki le vpijejo, da jih jednotiča, da so asesmenti visoki in da odborniki v Chicago kade cigare. Seveda se razume, da te cigare kade na ravnem žuljev ubogega članstva. Pa je ogenj v strehi, v laseh ali kjerkoli, kadar se začeno debate zaradi cigar. Pa še to napako imajo odborniki SNPJ. v Chicagu, da se valjajo na milijonih, članom pa nakladajo izredne asesmente.

Bil sem tudi pri rojaku, o katerem sem izvedel, da je tajnik društva. Nič ne čita, vse v Chicago so kruki, kade in dobro jedo, on pa čaka revolucion, kater je bil v Rusiji, potem pa bo v tej deželi še boljše kot v Rusiji. O razvoju v jednoti ne ve ničesar, glasila ne čita, ker ni "zaniči", zabavlja veliko in si s tem kratek zdravje, si krajsa življenje in dela skodo sebi in organizaciji.

Nekdo, ki ima socialiste zelo v želodcu, ne da bi vedel kaj je socialistično gibanje, me je vpraševal, kako to, da je Nace Ziemberger postal komunist. Dobil je odgovor po zasušenju. "Proletarca" ne mara, pač pa "Daily Workerja". Pa je moral priznati, da tudi tega ne dobiva, nego je le slišal o njemu.

S s. Ileršičem sva se podala 3. julija na delo v Taylorville. Oglasila sva se pri Fr. Svajgarju, ki pa ga ni bilo doma. Njegov sin naju je peljal na dom Fr. Zajca. Ta nama je bil na uslužu ter pojasnil položaj v naselbini. Delavne razmere v tej naselbini so zelo slabe. Kdor ima še delo, je zaposlen dva, kvečjemu tri dni na teden. Tu so imeli klub JSZ., ki pa je prenehral v vojnem času. Vpraševal sem, če se bi ga ne moglo obnoviti. Fr. Zajc je dejal, da bi se zgodila dvom, dvomi pa, da bi bil zdaj uspeh mogoč, kajti aktivenjši so se izselili, drugi pa se za politično delo le malo ali nič ne zanimajo. Oglasili smo se pri Fr. Božiču, kjer so nas lepo sprejeli in pokrepčali. Dejal je nam, da bi bilo umestnejše agitacijo tukaj obnoviti v jeseni, ko se bo boljše delalo in tedaj bo tudi več naude za uspeh pri obnavljanju kluba. V istem smislu nam je dajal nasvet Fr. Svajgar. Dobili smo nekaj načrtnin, nakar

Pogled z aeroplana na mesto Spencer, ia., v času ko je divjal v njemu požar. Šteje 5,000 prebivalcev, med njimi mnogo Čehov.

sva jo z Ileršičem ubrala proti

najini "bečlariji" na Virden.

Naslednji dan 4. julija sva odšla na piknik federacije SNPJ. na Benld. Okrog 1. pop. se je začelo zbirati občinstvo iz vseh naselbin južnega Illinoisa. Ob tej priliki sem priseljeno v dotiku z mnogimi našimi sodrugi, somišljeniki in drugimi rojaki. Sodruga Krmelj in Ovcia sta me zelo iznenadila z vestjo, da je v dnevih silne vročine nevarno obolela sodružica Julija Kermelj.

Z dobro zdravniško pomočjo so ji ohranili življenje, kar me je vzrastodilo in upam, da popolnoma okreve.

Govornik na tem pikniku je bil Vincenc Cainkar. Govoril je kakih 20 minut o problemih SNPJ. in o pravica ter dolžnostih članov, ki jih imajo v tej svoji organizaciji. Prvi je govoril John Homez, predsednik federacije, kateri je obrazložil njen pomen. Cainkarja je predstavil Fr. Pervinšek.

Zvečer je postala številna družba zelo živahnja. Imeli so več zabavnih iger in srečkanja za jančka. Ta pa je urnih kraci pobegnil, da uide usodi. Okrog jednot in zvez naj se strene skupaj, pa bo imelo naše delovne razmere na Panami nekoliko boljše kot v večini drugih krajev tod okrog. Naši rojaki so zavedni delavci in zvez zavodniki v "Proletarju".

Govoril je podpisnik načela načela, da je v tem času v zvezu z vročino.

Govoril je podpisnik načela načela, da je v tem času v zvezu z vročino.

Govoril je podpisnik načela načela, da je v tem času v zvezu z vročino.

Govoril je podpisnik načela načela, da je v tem času v zvezu z vročino.

Govoril je podpisnik načela načela, da je v tem času v zvezu z vročino.

Govoril je podpisnik načela načela, da je v tem času v zvezu z vročino.

Govoril je podpisnik načela načela, da je v tem času v zvezu z vročino.

Govoril je podpisnik načela načela, da je v tem času v zvezu z vročino.

Govoril je podpisnik načela načela, da je v tem času v zvezu z vročino.

Govoril je podpisnik načela načela, da je v tem času v zvezu z vročino.

Govoril je podpisnik načela načela, da je v tem času v zvezu z vročino.

Govoril je podpisnik načela načela, da je v tem času v zvezu z vročino.

Govoril je podpisnik načela načela, da je v tem času v zvezu z vročino.

Govoril je podpisnik načela načela, da je v tem času v zvezu z vročino.

Govoril je podpisnik načela načela, da je v tem času v zvezu z vročino.

Govoril je podpisnik načela načela, da je v tem času v zvezu z vročino.

Govoril je podpisnik načela načela, da je v tem času v zvezu z vročino.

Govoril je podpisnik načela načela, da je v tem času v zvezu z vročino.

Govoril je podpisnik načela načela, da je v tem času v zvezu z vročino.

Govoril je podpisnik načela načela, da je v tem času v zvezu z vročino.

Govoril je podpisnik načela načela, da je v tem času v zvezu z vročino.

Govoril je podpisnik načela načela, da je v tem času v zvezu z vročino.

Govoril je podpisnik načela načela, da je v tem času v zvezu z vročino.

Govoril je podpisnik načela načela, da je v tem času v zvezu z vročino.

Govoril je podpisnik načela načela, da je v tem času v zvezu z vročino.

Govoril je podpisnik načela načela, da je v tem času v zvezu z vročino.

Govoril je podpisnik načela načela, da je v tem času v zvezu z vročino.

Govoril je podpisnik načela načela, da je v tem času v zvezu z vročino.

Govoril je podpisnik načela načela, da je v tem času v zvezu z vročino.

Govoril je podpisnik načela načela, da je v tem času v zvezu z vročino.

Govoril je podpisnik načela načela, da je v tem času v zvezu z vročino.

Govoril je podpisnik načela načela, da je v tem času v zvezu z vročino.

Govoril je podpisnik načela načela, da je v tem času v zvezu z vročino.

Govoril je podpisnik načela načela, da je v tem času v zvezu z vročino.

Govoril je podpisnik načela načela, da je v tem času v zvezu z vročino.

Govoril je podpisnik načela načela, da je v tem času v zvezu z vročino.

Govoril je podpisnik načela načela, da je v tem času v zvezu z vročino.

Govoril je podpisnik načela načela, da je v tem času v zvezu z vročino.

Govoril je podpisnik načela načela, da je v tem času v zvezu z vročino.

Govoril je podpisnik načela načela, da je v tem času v zvezu z vročino.

Govoril je podpisnik načela načela, da je v tem času v zvezu z vročino.

Govoril je podpisnik načela načela, da je v tem času v zvezu z vročino.

Govoril je podpisnik načela načela, da je v tem času v zvezu z vročino.

Govoril je podpisnik načela načela, da je v tem času v zvezu z vročino.

Govoril je podpisnik načela načela, da je v tem času v zvezu z vročino.

Govoril je podpisnik načela načela, da je v tem času v zvezu z vročino.

Govoril je podpisnik načela načela, da je v tem času v zvezu z vročino.

Govoril je podpisnik načela načela, da je v tem času v zvezu z vročino.

Govoril je podpisnik načela načela, da je v tem času v zvezu z vročino.

Govoril je podpisnik načela načela, da je v tem času v zvezu z vročino.

Govoril je podpisnik načela načela, da je v tem času v zvezu z vročino.

Govoril je podpisnik načela načela, da je v tem času v zvezu z vročino.

Govoril je podpisnik načela načela, da je v tem času v zvezu z vročino.

Govoril je podpisnik načela načela, da je v tem času v zvezu z vročino.

PROLETAREC

List za interese delavskega ljudstva.

Izhaja vsak četrtek.

Izdaja Jugoslovanska Delavska Tiskarska Družba,
Chicago, Ill.

Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zvezde

NAROČNINA za Zedinjene države in Kanado za celo
leto \$5.00; na pol leta \$1.75; za četrtek leta \$1.00.
Inozemstvo: za celo leto \$8.50; za pol leta \$2.00.Vsi nrokopis in oglasi morajo biti v našem uradu naj-
poznej do pondeljka popoldne za priobčitev
v Številki tekočega tedna.

PROLETAREC

Published every Thursday by the Yugoslav Workers'
Publishing Co., Inc.
Established 1906.Editor ..... Frank Zaitz
Business Manager ..... Charles Pegorec

SUBSCRIPTION RATES:

United States and Canada, One Year \$3.00; Six Months
\$1.75; Three Months \$1.00.—Foreign Countries, One
Year \$3.50; Six Months \$2.00.

Address.

PROLETAREC

2639 W. 26th St., Chicago, Ill.

Telephone: Rockwell 2864.

546

Ponižne prošnje delavcev

Odbori unij prosijo, predsednik A. F. of L. prosi, Lewis od razpadie U. M. W. prosi, bratovščine železničarjev prosijo, okrožne delavske federacije pohlevno apelirajo — od vse-povsod prošne predstavnikov "ponosnega" ameriškega delavstva, naslovljene "priateljem delavstva", katere so delave izvolili na republikanski in demokratični listi.

Neki moder rek pravi, da kogar hočejo bogovi pogubiti, ga udajijo s slepoto. Ameriško delavstvo je res udarjeno s slepoto in vsled tega nima v sedanjih depresiji nikake moći. Ker se tega zaveda, zato prosi svoje "priatelje", naj mu pomagajo.

To je glupa "politika", katera se maščuje edino nad ljudstvom. Socialisti verujemo, da je tudi "ponosni ameriški delavec" dostopen spoznanju, zato mu govorimo in pišemo o njegovih zmotah ter ga vabimo v socialistično stranko. Poslanci in drugi uradniki, ki jih izvolili na socialistični listi, ne bodo njegovi "priatelji", nego ZASTOPNIKI, katerih edina naloga bo, služiti poštenu INTERESOM LJUDSTVA.

"Kamor je šla krava, naj gre še tele," ali slika o bankah

"Naša banka je pod državnim in federalnim nadzorstvom, članica tega in članica onega," pripoveduje reklama. Toda jo vzliz temu "zapro". Nota na vratihi pojasnjuje, da je poslovanje prekinjeno po nalogu državnega bančnega komisarja zato, da se protektira vlagateljev in se pregleda knjige. Nota objavljuje, uradniki pa vlegčajo plačo. V listih tolažijo bančni direktorji in komisarjevi uradniki, da za vlagatelje ni nevarnosti. Skorogotovo dobe dolar za dolar na svoje vloge.

To traja nekaj tednov.

Vlagatelji se udajajo v usodo.

Komisar z odobrenjem sodnika proglaši banko za ustanovo v konkuru ter ji imenuje upravitelja in ta pa najame odvetnika, istako z odobrenjem sodnika ter komisarja. Njamemo še nekaj klerkov. Naloga teh je upravljati banko v imenu ljudstva, odgovorni so državi in prizajejo, da bodo varovali interes upnikov in vlagateljev.

Vlagatelji dobe čez nekaj tednov, ali čez pol leta, prvih 20 percentov od svojih vlog, in potem morda v teku mesecev in let še kakih 30 odstotkov, skupaj 50. Toda to so le redki slučaji. Večinoma dobe vlagatelj koncem konca le kakih 30 do 45c za vsak dolar.

Upravitelj vzame okrog \$15,000 do \$20,000 na leto, advokat še več, in približno tolkini so "upravni stroški", kot plače klerkov, tiskovne itd. Bančno imovino prodajajo poceni svojim ljudem — in vse to se dela pod okriljem mašne tiste stranke, katera je na vladni.

Tako varujejo ljudski uradniki, odgovorni državi, interese vlagateljev, med katerimi je velik odstotek takih, ki imajo prihranke vsega življenja v propadom stavodu. Kar niso pozrli nesposobni, nepošteni in špekulantki direktorji, oziroma vodilni uradniki banke, požro potem oni, ki so imenovani, da varujejo malega človeka. Ljudem vržejo le nekaj drobit in še to z gesto, kakov da jim jih podarijo. Capone je svetnik v primeri z lopovi, ki kradejo ljudstvu milijone prihrankov v teh težkih dneh pod firmo legalnosti in v senci zakonov.

Kdaj pride socializem?

Po preročbo ni treba k ciganki. Ko ga bodo ljudje hoteli in znali zgraditi, pa bo tu kaj. To, da ga ti in jaz danes hočeva, ne pomeni, da ga jutri že dobimo, kajti v socializem ne pridevemo kakor v nebesa. Socializem moramo še zgraditi, medtem ko nam svečeniki pripovedujejo, da nebesa obstojejo že od vekovaj. Če umrješ kot dober spokomik, mislijo ljudje, da si čez nekaj hipov pred Petrovimi vrati. Ako pa si socialist, se od tebe pričakuje, da zidaš temelj socialistični družbi in da se zanjo boriš proti sovražnikom.

KONEC NEPRAVIČNIH VAG, UTEŽ IN MER

širše delavske mase delavska literatura, z vso skrbjo zasleduje razvoj te literature in je navadno duševno bolj razvit kot povprečen, s pomočjo šole naobražen človek. To opazi lahko vsak, ki se le kolikaj briga za ljudsko psihologijo.

Napačno je soditi delavsko literaturo po tistih proizvodih, ki so samo delavsko pobaranji. Še bolj gorostasno je, če kdo sodi učinek te literature po ljudeh, ki so samo svobodomiseli in nimajo v sebi dovolj kremnitosti, da bi mogli z vsem svojim bistvom naprej. Taki običajno zavrzijo vero ali kar že in se ne brigajo mnogo za resničen napredek človeštva, ampak navadno le za lasten blagor. Ce bi bili vsi ljudje, ki ne priznavajo nobene vere, nobene politike, vneti za radikalno preobrazbo človeštva, tedaj bi bili že daleč naprej! In če se bi vsi ti poglobili v delavsko literaturo, kateri se rado očita, da bega ljudstvo, bi imeli mnogo manj beginja ljudstva po koristolovskih posameznikih, ki vedno pravijo: No, vsakdo mora živeti, jaz se živim s tem, drugi z drugim; je že tako na svetu, da so eni srečnejši od drugih, ko hite za kruhom; vsak pa je, naravno, raje med srečnejšimi. Komur ne uspe je nevoščljiv in potem hujška proti srečnejšim z raznimi propagandami.

Približno tako razlagajo ljudstvu namen delavskega gibanja kapitalistični sluge, ko pobijajo resnico, katero nosi na dan delavska literatura. Toda kar je najbolj bodeče in zoporno noče poginiti nagle smrti, kot že nasprotinci delavskega gibanja. Delavska literatura prodira naprej, počasi, a gotovo se dviga delavstvo iz duševne zaostalosti ter brezbrinosti. Vzlic vsem napadom, vsem prepovedim, grožnjem, smešenju in preziranju gre ta literatura svojo začrtano pot. V vseh kulturnih narodih najdemo delavce, ki z vensem delajo za duševno povzdrigo ljudstva, ki je bilo po mnem predstavnikov sedanje kapitalistične družbe ustvarjeno da se muči in pogine v borbi za vsakdanji košček kruha, brez da bi bilo deležno sadov svojega skupnega ustvarjanja.

Delavska literatura je na delu, da izrue iz nas prijorej nam lastnosti naših davnih in nedavnih prednikov, ki so bili z bičem in grozedejstvi prisiljeni, da verujejo in žive po volji tistih, ki so bili močnejši. In kaže nam pot po kateri moramo priti do cilja naših stremljenj, do boljšega, bolj človeškega življenja. Obenem pa nam z neusmiljeno odkritostjo kaže naše hibe, ki nas tiše v temi nevednosti.

V delavski literaturi živimo, taki kakršni smo, brez olepsave, brez mistike, ki je bila nekoč tako priljubljena, privlačna. Nič več princev in princenjin, nič več srečnih revnih Cinderel in krepkih fantov, ki rešijo kraljico in potem živijo v pravljicnih gradovih v časti sreči. Delavski literatje so vse to zavrgli in zavrgli so ovjanje resnice v meglo — postavili so nam pred oči kot solnce cisto in bliščeče zrcalo našega življenja, da nam tako pokajajo vse zlo, ki se nas trdovratno drži in katerega se moramo iznenediti pred moremo naprej po poti resničnega napredka.

In ker je delavska literatura ogledel resničnega življenja, je obsovražena a prav zato ji je pa po drugi strani zajamčeno življenje, kajti narava sama nas sili v vednemu napredku, ne prenejljivemu izpopolnjevanju.

Penzioniranje onemoglih v Detroitu

Ideja zavarovanja starih in onemoglih delavcev prodira v tej krizi zelo naglo. Socialisti pa so ji z mnogoletno propagando pripravili pot med ljudske množice. Dne 2. junija je poseben odbor mesta Detroit skupno z detroitsko welfare komisijo sklenil uvesti penzijo za stare delavce. Predlaga jim od \$4 do \$5 tedenske pokojnine iz občinskih fondov.

Zgodovina delavskega gibanja na Slovenskem

PRIREDIL ANTON KRISTAN

(Nadaljevanje.)

Narode ali bolje narodnosti se je ločilo med seboj in sicer: v državni narod, potem v zgodovinske narodnosti ter v brezgrodovinske. Nemci so bili v Avstriji državni narod; narodi z zgodovino so bili Čehi, Madjari, Poljaki, Italijani in Hrvati; brezgrodovinski so pa bili Slovenci, Srbi, Slovaki, Rusini in Romuni.

L. 1848 je vzdramilo narode in ljudje so se začeli zavestati svojih narodnosti. Nastalo je novo stališče "narodnega principa". Ali ima Slovenec isto pravico do samoodločbe kot Nemec — ali jo ima samo Nemec? Ali velja za Slovaka iste pravice kot za Madžara, ali za Rusina velja isto kot za Poljaka? Revolucija je vzdignila vse na noge. In rezultat? Drugje so nacionalno idejo vpregli pod nacionalističen carizem, v Avstriji pa je postal dekla rimskokatoliške Cerkve in fevdalnega plemstva.

In Slovenci in leta 1848? Prof Jožef Apih je s tem naslovom napisal obširno delo. V uvodu konstatiра, "da je malokatero pomlad pozdravilo zapadno in srednje evropsko človeštvo s takim navdušenjem s tako neomejennimi nadami kakor pomlad 1848. leta ... pomladiti je imela narode same." Slovenski narod je bil do l. 1848 pozabljen, in kakor je slovenski kmet živel pod jarmom naslednikov fevdalnega sistema, prav tako je zapadel narod sam "zgodovinsko opravičeni" nadvladi mogočnega sosednega naroda: izbrisali so ga iz vrste narodov. "V Slovencih samih" — piše prof. Apih — "si našel jako malo mož, ki so začeli gojiti nado, da "vremena Kranjcev bodo se zjasnila" in da bode tudi slovenski rod postal kdaj narodna osebnost ... Silne ideje revolucije so raztegnile svoje kroge tudi v naše doline, vznemirile so tudi dotlej tihovo vreme našega naroda in primorale njegove najspodbnejše plasti, da je začel delati načrte za bodočo osnovo svojo na podlagi spodbujajočih idej."

Slovenci nismo imeli svojega plemstva, tudi svojega meščanstva ne, ker je bilo po duhu neslovensko. Edino kmet in delavec sta bila Slovenci, ki sta govorila v svojem slovenskem jeziku. Našega kmeta je bil resil vezi nevoljstva že "razsvetljeni despotizem"; francoska vlada je Slovence v Iliriji (na Kranjskem, gornjem Koroškem in v Primorju) rešila tudi graščinske ali patrimonijalnega pravosodja; načela francoske revolucije so dovršila tu ravnopravnost kmeterov z bivšimi gospodi. Avstrijska vlada pa je ovrgla takoj nekaj teh reforem; obnovila je spet nadlastniško pravico grajsčakov na kmetskih posestvih.

Na Kranjskem je bilo l. 1847 — 12 nemških, 23 slovenskih in 60 nemško-slovenskih šol. Pomlad 1848. leta je imelo 3364 davčnih občin z 493.411 dušami samo 98 glavnih in trivijalnih šol, 102 nedeljskih in 6 obrtnih šol. Od 57.036 za šolo godnih otrok je pohajalo solo samo 11.632; 45.404 otrok je odraščalo brez pouka. Štajerski Slovenci so imeli l. 1847 le 60 slovenskih osnovnih šol.

V "Spominih" dr. Josipa Vošnjaka beremo, da v šoštanjski šoli se niso učili niti slovenske črke brati ali pisati. Njegovo spričevalo šoštanjske šole so podpisali: F. Karg, Pfarrer, Joseph Lach, Katechet in Peter Musicy Lehrer, voščeni pečat pa je bil župnijski s sv. Mihaelom. Učitelj je stanoval v mežnariji Solske dolnosti ni bilo, v šolo so pošiljali svoje otroke le tržani in premožnejši kmetje iz okolice. Učni jezik je bil nemški. V Celju je bila "kais. königl. Kreishauptschule", seve čisto nemška, v kateri so se učili nemško pisati in brati, malo računati — glavno pa: die Religion, die biblische Geschicht und das Evangelium. Vodja šole je bil katehet M. Voduschek.

Da se slovensko slovstvo ni moglo razvijati v takih razmerah, je jasno. "Slovenskih knjig ne kupuje nikdo" — so rekle knjigotržci, če je hotel kdo s slovensko knjigo priti. Sveda je poleg tega tu še cenzura, ki je dušila slovensko besedo. N. pr. do leta 1848 so igrali v ljubljanskem gledališču samo nemške igre, peli samo nemške pesmi. V uradih je tudi gospodovala le tujščina.

Dr. Vošnjak piše: "v naši hiši smo med seboj navadno nemško govorili, znali pa smo tudi slovensko. Čutili pa se nismo ne za Slovence ne za Nemce, ker se za narodnost sploh nikdo ni zmenil do l. 1848 in nam je jezik bil le sredstvo, da se sporazumemo med seboj in drugimi."

Prav značilno za takratne razmere je dejstvo, da je takratni kanonik, poznejši škof Slomšek, hotel l. 1845 ustanoviti družbo za izdajanje slovenskih knjig za ljudstvo, ali delzeleno glavarstvo je odbilo prošnjo in mu preposedalo ustanoviti to družbo. Po letu 1848 — ko je vsled dunajske revolucije — napočila ipak malo bolj svobodna doba — so zopet Slomšek, Einspieler in Janežič začeli s pravljalmajnimi deli. Dne 1. januarja 1851 beremo v "Slovenski Běli" poziv na ustanovitev "Društva za izdajanje dobrih slovenskih knjig". In l. 1853 je dež. vlada v Celovcu res potrdila pravila "Društva sv. Mohorja".

(Dalje prihodnjič.)

Adam Milkovič:

SUŽNJI KRVI

ROMAN ČUVSTEV IN NAGONOV ČLOVEKA

Vse pravice do ponatis iz Proletarca pridržuje avtor.

(Nadaljevanje.)

"Ne boš mi ušel!" je zagodnjal ne da bi se ozrl po ljudeh, ki so se mu posmehovali. Pazljivo je ogledoval goslača od vseh strani, stopil še nekaj korakov naprej, in že hotel stegniti desnicu po njem, ko se ta obrnil.

"Hudiča!" je glasno zaklel menih, "ti pa nisi pravi!" Godec se je priklonil in se nasmejal, menda ni razumel. Potem se je priklopil še gostom, ki so mu bili živahnlo ploskali. Burov se je tedaj obrnil, si popravil čepico in z mladeničkim korakom stopil na ulico. Zunaj je postal in dvignil pogled v slabo čitljiv nadpis.

"Tepec!" je počastil samega sebe. "Tu vendar ni American varijete! Tu je navadna bezica! Naprej še eno ulico!"

Halja je zavihrala, križ zabingljal v velikem loku in gospod Burov je odhitel v noč. Med potjo je opazil, da hodi brez čepice. Kako je to mogoče? Saj si jo je bil vendar še malo preje namestil na glavo!

"Hm," je zamoljal, "to ne gre!" Obrnil se je in odšel nazaj v ono bezico. Na pragu pa ga je že doletole presenečenje. Ljudje so uganjali burke in si metali njegovo čepico preko miz. Ko so zaledali meniha, so zavavnji posel še podvojili. Menih je tedaj razkačen planil med podvijane goste, hoteč si na vsak način prisvojiti svojo lastnino.

"Tako ne gre, gospoda!" je rimil med nje. "To je vendar posvečena stvar!"

Komaj pa je to izrekel, so ljudje odskočili. V nastali gruči se je tisti trenotek znašla meniha brada in za njo še lasulja. Nastal je trenoten mrok, ki ga je prekinil Burov sam.

"Gospoda moja!" je stopil na stol, "kajne, vsekakor veliko presenečenje? Evo me," je dejal in z nasmehom odvrgel še haljo, "jaz sem detektiv Burov . . ."

"Živil, živel!" so mu nazdravljali presečeni gostje in ponujali pretkanemu detektivu polne čase. Burov se ni branil. Praznil je čašo in se pomešal med radovedne veseljake. Godca sta zaigrala charleston, ki je Burovu ugajal tako zelo, da je hkrati izpraznil tri polne čaše drugo za drugo.

Ko je bila ura eno po polnoči, je stopil detektiv Burov težko se gugajoč s haljo, lašljio in brado pod pazduho na ulico. Njegova glava je bila izredno težka, dočim so mu noge sploh odpovedale pokorščino. Ljudje, ki jih je srečaval so se mu tokrat zdeli veliki kakor občestni kandelabri, cesta sama pa ozka brez primere, saj se je zaletaval vedno ob stene. Ko se je prigugal do prvega vogala, se je oprijel zidu. Oči so iskale po zraku in po stenah hi nečesa, dokler niso obstale na svetlem napisu: American varijete.

"E," je zamrmral, "tu je tisti srečni-kos sveta!" Pomikal se je naprej, se opotekal na desno in levo, si potem popravil haljo, ki jo je vlačil po tleh in vstopil v zakajeno dvorano. Kakor od nekje daleč je čul glas gosil in se pomikal z veliko opreznostjo, da ni koga prevrnil, okoli miz. Potem se je stisnil v kot, ne da bi se menil za ljudi, ki so radovedno motrili nenavadnega gosta.

"Evo ga!" je skoro udaril po mizi potem pa sklonil glavo. Molči! Je ukazal sam sebi. Sklenil je, da se ne gane preje z mesta, dokler se mu misli ne urede, kakor morajo biti ob takem trenotku urejene.

"Dolga je bila moja pot," je še vedno godnjal. "Dolga kakor reka, ki teče in sama ne ve kdaj pride do cilja in kakšen bo njen cilj, nič ne ve . . . nič . . . nič . . ."

Na vzišenem prostoru je stal v črno obleko oblečen človek — Ramon. Z umetniško spremnostjo je vlekel lok preko strun in se nagibal na desno in levo.

Ko se je v detektivu moč alkohola nekoliko umirila, je dvignil glavo in strmel v tako dolgo iskani obraz. Potem je položil haljo in masko na mizo in se skušal dvigniti. Že je stal pa je že zopet sedel. Noge se mu še vedno niso hotele pokoriti. Poizkušal je še in še, a vedno je poizkus končal na stolu.

V tem je Ramon, ki je bil pravkar odložil gosil ostrmel. Ali vidi prav? Kaj mu ni znan in se predobro znam ta obraz tam spodaj? To je vendar . . .

"E," je zategnil Burov, "jaz sem jaz . . ."

Ramon je stopil z odra in se mu bližal. Kot pred njim je obstal in strmel v njegov obraz. Burov se je stegnil preko mize in ga potegnil za rokav.

"Vendar!" je rekel in se nasmejal. "Ali imamo novo obleko?"

"Vi ste?" je odskočil Ramon.

"Menih!" je udaril Burov po halji. "Pridite kesneje, brala bova kozje molitvice. Se daže še ne morem . . ."

Kar je Burov našel, ni zlepa izpustil. Sedel je ob črni kavi do zore in pazljivo motril vsak korak tako dolgo iskanega človeka.

Ko sta po končanem koncertu sedela z neščim sinom v njegovi sobici, mu je Ramon odkril zaveso svoje preteklosti.

"Kaj naj storim," je rekel končno. "Strah me je materinih oči, ki sem jih v svoji slepoti zatajil. Strah me je očeta . . ."

"Očeta?" ga je presekal Burov. "Kaj ničesar ne veste?"

"Ne razumem vas," je odmaknil ubegli sin oči.

"Oče je vendar . . ."

"Kaj?"

"Mrtev je," mu je neusmiljeno izdal Burov.

"Mrtev?" je zaječal Ramon.

"Mati bo kmalu za njim," je pristavlil detektiv.

"Mati?" Ramon se je vrzel k Burovu.

"Kaj govorite?!" Tisti trenotek je vstala v njem vsa nekdanja ljubezen. O smrti očetov ni mogel verovati. Zaman mu je pravil Burov in mu kazal njegovo zadnje pismo, ki mu ga je bil pisal na smrtni postelji. Vse to je šlo mimo njega in ni hotelo vanj. Potem se je zakopal med blazine in skril vanje svoj obraz. Tako je premišljeval skoro vse dopoldne, dokler ni krčevito zaihtel . . . Tedaj je prišlo vanj samo od sebe in ni hotelo več iz njega. Srce se mu je zaprlo in stisnilo vso bolečino.

Ko sta stopala z Burovom po stopnicah, se ga je naenkrat oklenil.

"Sedaj vem," je rekel. "Nekoč se mi je prikazal. Vstal je z groba in me prosil naj se vrnem . . ."

"Samo, da so materine oči še odprte," ga je tolažil Burov.

"Mati! O mati, ko bi ona vedela, koliko sem prestal odkar sem zapustil dom s to vlačugo . . ."

"Mati ve," je dejal Burov, "in ona trpi z vami."

Ramon se je dal pregovoriti in je sklenil, da se z njim poda k bolni materi. Preje pa hoče še enkrat stopiti k nezvesti ženi in ji pljuniti v obraz . . ."

23.

V istem času je sklepala Madalena z dvojico temnih elementov tajno pogodbo, da se osveti nad izdajalcem Moverjem. Sklenjeno je bilo, da se najeta zlikovca utihotapita naslednjo noč v njegovo stanovanje. Tam naj bi prebodla Moverjeve prsi, potem pa bi imela proste roke in si moreta nabrali vsega česar je v stanovanju na razpolago.

"Kadar donesem od okna luč," je tolmacila osvete željna črnočraska, "tedaj naj vama bo to znak, da je pot prosta. Mover ima trdno spanje; ako bosta le količaj opreznata, se ne bo prebudil."

"Z bodalom?" je izbočil prvi oči.

"Tako, tako," je pritrnila Madalena. "Pažite, trda ima prsa ta zverina!"

"Ne bojte se," se je nasmejal drugi, "v tem smo mojstri."

Tega večera je bila Madalena izredno dobre volje. Od klavirja, po katerem je brenkala, je priskakljala k ogledalu, se obešala Moverju okrog vrata in ga poljubovala.

Daj dragec, popelji me vendar že v tisti tvor grad!" je se smehljala.

"Potri dušica!" jo je tolažil on, ki ni vedel, da ga čaka to noč smrt.

"Povej!" se je obesila zopet nanj. "Jutri? Potujiščen? Kdaj?"

"E," je zategnil Mover, "kmalu boš tam..."

V zvonikih so tolkle ure. V tem času je hitel po ulici Ramon Marondini in izpravil ljudi po Moverjevem stanovanju. Blížnji stražar mu je pokazal ulico, potem še hišo, in Ramon je pospešil korake, da pljune pred svojim odhodom še enkrat nezvesti ženi v obraz.

Pred hišo je obstal.

"Tu je torej ta vlačuga!" je stisnil pesti.

"Čakaj me!" Brez oklevanja je stopil po stopnicah, postal za trenotek pred vratim in prislhnil. Ko je zašli, krohot svoje žene, je krepko potrkal na vrata.

Madalena je priskakljala v predstojo in jih odvra. Nastala je trenotna iščina, v katero je skoro zatulil Ramon:

"Vlačuga!" Tisti hip jo je pograbil za vrat in jo treščil ob tla. "Pokončala si mi očeta," je rjovel nad njo, "onesrečila si mater mojo, pogubila mene, mojo čast in vse!" Pljunil je ji v obraz in planil naprej v stanovanje. Ko je bil Mover spoznal njegov glas, je zlezel pod posteljo in se potuhnil. "Tako bo najbolje," je dejal sam sebi, "zaradi tega vlačuge je škoda moje kože."

V tem hipu je pridrvel v sobo Ramon. Mover, ki je škilil izpod postelje, je videl le čevlje in konec hlač, ki so jadrno begale po sobi.

"Kje si lisjak?" je zaškripal Ramon in udaril z nogo ob tla. "Pokaži se, ako nisi strahopetec! Pokaži se nesrečnež! Ha, ha . . ."

je podbočil roke in se oziral, "tudi ti boš prejel plačilo!" Begal je po sobah, odhitel v kuhinjo in se pri izhodu zgrudil nad hropec ženo.

"Prasica!" je pljunil ponovno in zbežal po stopnicah.

"Proklet bodi!" je sikhnila za njim Madalena.

Ramon je hitel po ulici, se razjarjen zateval v ljudi in v tem pozabil, kje ga pričakuje Burov. Vso noč je begal po ulicah, stikal po gostilnah in kavarnah — zaman.

"Očeta?" ga je presekal Burov. "Kaj ničesar ne veste?"

(Dalje pričodnji)

Ljudstvo mesta New York je naučeno prijeti junakom ali pa znamenitom osebam navdušene sprejeme. Slika pokazuje, kako je pozdravljalo letalca Posta in Gatneyja, ki sta preletela pot okrog sveta v najkrajšem času ter s tem dosegla rekord. Več o njunem poletu je na 4. strani.

Piknik klubov in društev

Prosvetne matice v Waukeganu

Chicago, III. — Od Sheboyanga do Chicaga in iz drugih naselbin bo 6. septembra vodila pot v Waukegan, kjer se vrši skupni izlet ali piknik okrožne Prosvetne matice. Vršil se bo na lepem Možinovem vrtu in bo prvi skupni sestanek našega delavstva tega okrožja. Zastopniki na zadnji konferenci Prosvetne matice so obljubili, da bodo delovali v svojih naselbinah za uspeh te prirede, ki bo poznajo, vendar v mnogih slučajih rajše najemajo in oglašajo "cigane" in druge, še slabše ne gošo "ciganii".

Nisem zidar ali plumber, temveč unijski godbenik. V orkestru imam šest slovenskih tovarn, ki je v svoji stroki na sta dva mlađa "sovražnika" za prvenstvo na športnem polju in sicer Forward baseball team druž. Forward J.P.Z. Sloga in pa baseball team Lilje, sama domača slovenska kri.

Nisem zidar ali plumber, temveč unijski godbenik. V orkestru imam šest slovenskih tovarn, ki je v svoji stroki na sta dva mlađa "sovražnika" za prvenstvo na športnem polju in sicer Forward baseball team druž. Forward J.P.Z. Sloga in pa baseball team Lilje, sama domača slovenska kri.

Nisem zidar ali plumber, temveč unijski godbenik. V orkestru imam šest slovenskih tovarn, ki je v svoji stroki na sta dva mlađa "sovražnika" za prvenstvo na športnem polju in sicer Forward baseball team druž. Forward J.P.Z. Sloga in pa baseball team Lilje, sama domača slovenska kri.

Nisem zidar ali plumber, temveč unijski godbenik. V orkestru imam šest slovenskih tovarn, ki je v svoji stroki na sta dva mlađa "sovražnika" za prvenstvo na športnem polju in sicer Forward baseball team druž. Forward J.P.Z. Sloga in pa baseball team Lilje, sama domača slovenska kri.

Nisem zidar ali plumber, temveč unijski godbenik. V orkestru imam šest slovenskih tovarn, ki je v svoji stroki na sta dva mlađa "sovražnika" za prvenstvo na športnem polju in sicer Forward baseball team druž. Forward J.P.Z. Sloga in pa baseball team Lilje, sama domača slovenska kri.

Nisem zidar ali plumber, temveč unijski godbenik. V orkestru imam šest slovenskih tovarn, ki je v svoji stroki na sta dva mlađa "sovražnika" za prvenstvo na športnem polju in sicer Forward baseball team druž. Forward J.P.Z. Sloga in pa baseball team Lilje, sama domača slovenska kri.

Nisem zidar ali plumber, temveč unijski godbenik. V orkestru imam šest slovenskih tovarn, ki je v svoji stroki na sta dva mlađa "sovražnika" za prvenstvo na športnem polju in sicer Forward baseball team druž. Forward J.P.Z. Sloga in pa baseball team Lilje, sama domača slovenska kri.

Nisem zidar ali plumber, temveč unijski godbenik. V orkestru imam šest slovenskih tovarn, ki je v svoji stroki na sta dva mlađa "sovražnika" za prvenstvo na športnem polju in sicer Forward baseball team druž. Forward J.P.Z. Sloga in pa baseball team Lilje, sama domača slovenska kri.

Nisem zidar ali plumber, temveč unijski godbenik. V orkestru imam šest slovenskih tovarn, ki je v svoji stroki na sta dva mlađa "sovražnika" za prvenstvo na športnem polju in sicer Forward baseball team druž. Forward J.P.Z. Sloga in pa baseball team Lilje, sama domača slovenska kri.

Nisem zidar ali plumber, temveč unijski godbenik. V orkestru imam šest slovenskih tovarn, ki je v svoji stroki na sta dva mlađa "sovražnika" za prvenstvo na športnem polju in sicer Forward baseball team druž. Forward J.P.Z. Sloga in pa baseball team Lilje, sama domača slovenska kri.

Nisem zidar ali plumber, temveč unijski godbenik. V orkestru imam šest slovenskih tovarn, ki je v svoji stroki na sta dva mlađa "sovražnika" za prvenstvo na športnem polju in sicer Forward baseball team druž. Forward J.P.Z. Sloga in pa baseball team Lilje, sama domača slovenska kri.

Nisem zidar ali plumber, temveč unijski godbenik. V orkestru imam šest slovenskih tovarn, ki je v svoji stroki na sta dva mlađa "

Zgrešena takтика

Milwaukee, Wis.—Zopet nas je že pridobil za svoja društva, je že Kopušar pozabaval s od kar vodi boj brez da bi u- svojim policijskim opazova- njem.

Sicer pa ima Jože v tem že velike izkušnje! Koliko zmag- ne straši s 7. členom ustave; prevarali nas niste z zvitimi re- solucijami, prestrašili nas tudi ne boste z grožnjami.

To pot je svoj "report" pre- pisal najbrž iz kakega policijskega romana, ker protidokazov na moj odgovor, v katerem sem mu dokazal laži, ni imel; da se obvaruje pred jav- nostjo, se je poslužil svoje star- re takte—obračati pozornost svojih somišljnikov v drugo smer. Taki triki pa ne velja- jo več, ker jih že predobro po- znamo. Dokler ne dokaze, da je pisal resnico o pomenu resolu- cije dr. št. 7 bo imel še v na- prej vlogo resnicoljuba.

Jože dalje piše, kako veliko delo je storil, ker je resolucijo dr. št. 7 položil na mizo—face up—(pravilno bi moral zapisa- ti—face down)—da so jo člani spoznali in poslali v totemkam- bro na led. Ha—ha—, zares velika duhovitost, kakršna mora nastati le v Jožetovi glavi.

Fakt je in ostane: ko bi bil Jože kot gl. predsednik brez "delokroga" (izvoljen od pol- no omogočenih delegatov) na nje- govi konvenciji toliko resnicoljuben, da bi razjasnil ome- njeno resolucijo tako kakor v resnici je, bi jo članstvo že sprejelo.

Dalje piše: Vidmarja je strašno ujezilo, ker je članstvo resolucijo dr. št. 7 odložilo do prihodnje seje.

Naj bo Jožetu pojasnjeno, da je meni **osebno** popolnoma vseeno ako društva sprejmejo omenjeno resolucijo ali ne, kaj- razmeti je treba, da list "Obzor" ne bo nikdar pisan v smislu resolucij, sprejetih na 7. redni konvenciji J. P. Z. Sloga, dokler ga bo urejeval Rado Staut, pa četudi deset- krat podpiše pogodbo, katero določa resolucija dr. št. 7.

Jaz sem bil vedno proti vsa- kemu časopisu, kateri piše pro- ti socialističnim načelom, pa naj bo to "Obzor" ali kateri drugi list. Pri tem mišljenju ostanem, kajti prepričan sem, da se bodo razmere izboljšale sele ko bomo delavci širom Amerike **ORGANIZIRANI V MOČNI POLITIČNI STRAN- KI!**

Resolucijo dr. št. 7 sem pod- piral iz ljubezni do J. P. Z. Sloga, v nadi, da se ji povrne **mir in red**, ki je vladal v njej ves čas od njene ustanovitve ter tudi ob času ko je bil Jože še socialist, pa tudi takrat, ko je človek še lahko oddal cent za cekin!

Da imamo danes razkol in preprič v Slogi, se moramo v večji meri zahvaliti tudi Jožetu &, katerega menim je bil ved- no razdirati kar so drugi posta- vili. Torej ruski boljševiki z Vidmarjem na čelu niso vzrok, kakov naglaša Jože.

Strašno ga skribi, če ima ve- čina članstva pravico do odlo- čevanja. Prav rad mu razložim v zanj tako visoko vprašanje.

Seveda ima večina članstva pravico odločevati, toda odloki morajo biti v smislu ustave in pravil, katera je tudi spre- jela **večina članstva!** Odloki, ki se spremenijo v smislu Jožetovih tolmačenj, ne da bi se izvršili kakor predpisuje usta- va in pravila, so brez pomena v okviru J. P. Z. Sloga.

Cicero, II. — Poročila se je Ber- nice Bartel, hčerka Mrs. in Mr. Bartel, z Geo. Tavčarjem. George je sin pokojnega Gašparja Tavčarja, ki je bil znan mnogim češkim Slovens- em. Oče neveste je iz vrst pionirjev med naprednimi Sloveni v Chicagu. Novoporočenci sta odpotovala v Wisconsin.—P.

Oglasite pripadke društv in dru- gih organizacij v "Proletarju".

Sodružni in sodružice!

Zdaj, ko so delavci sami spoznali, da so jih kapitalistični politiki republi- kanske in demokratske stranke varali, imate priliko, da agitirate za jačanje svoje stranke toliko uspešnejše.

Ustanovite klube JSZ. povsod kjer jih še ni in pojačajte obstoječe.

Reports and Comments**Conditions Among the Miners**

These few words describing the human suffering in mining sections are a result of my recent visit where I came in direct contact with the coal miners. I expect to return to these "hell holes" for more detailed information. I will try to paint a vivid picture of the suffering in the states of West Virginia, Pennsylvania and Maryland. My recent trip disclosed the following scenes.

A majority of the miners live in isolated company villages far up in the mountains. Small unpainted shacks, on stilts, without ceilings, broken steps and leaky roofs is their home. The revolt of the West Virginia miners is of great significance to the labor world. John L. Lewis president of the UMWA is fighting this group and has signed agreements with the coal operators where miners were on strike for less than the non-union wage scale. Even the conservative press were

amazed at Lewis' action and has carried headlines which read: "Lewis sells out West Virginia miners again." The Fairmont Times recalled the days when negro slaves were sold on the block and shipped down the river the same as is happening to the miners now.

John Lokar Jr., Cleveland, O.

Mayor Murphy and Relief Work in Detroit

John Lokar Jr., Cleveland, O.

Proletar

NO. 1244.

Published Weekly at 3639 W. 26th St.

CHICAGO, ILL., JULY 16, 1931.

Telephone: Rockwell 2864.

VOL. XXVI.

The Miners in Revolt

The mass revolts in the coal fields of Kentucky, Pennsylvania, Ohio and West Virginia offer a great opportunity for the members of the Socialist party to get into close touch with the workers in one of America's most exploited industries. They also give further proof, as Louis Stanley's articles in successive issues of *The New Leader* are showing, of the futility of capitalist management of America's natural resources. Socialists everywhere can and should take advantage of the opportunity here offered for propaganda and for contact with the striking miners.

The breakdown in the Lewis-controlled United Mine Workers of America has added to the confusion and violence that usually occur during mine strikes and has driven many workers into the Communist-controlled National Miners Union, though few of the miners are Communists. It is our duty not to desert these miners. We must support them, both in spirit and with concrete contribution of clothing and money. Contributions for the Pennsylvania miners should be sent to the Miners' Relief Fund of the Socialist Party, 613 Lyceum Building, Pittsburgh, Pa.

The most hopeful movement among the miners at present is the West Virginia Workers' Union. This union is run neither by bureaucrats or fanatics. It has issued a strike call on July 6, in order to force recognition and a decent wage from the bosses. Aid is needed here also and can be sent through the Emergency Committee for Strikers' Relief, 112 East 19th street, New York City.

Let us show the workers of America that Socialists fight shoulder to shoulder with them in their fight against the greed of their bosses. Support the revolt of the coal miners!

—The New Leader.

How Long Will It Take to Encircle Poverty?

Man has encircled the world in nine days. So long as the world is encircled by poverty, what of it?

The world was encircled by poverty at the beginning of the nine days.

It was still encircled by poverty at the end of the nine days.

Ingenuity and bravery had been enlisted to make a machine go around the world.

No ingenuity and bravery had been enlisted to encircle poverty and stop it from encircling the world.

The newspapers gave their columns and their pages to the spectacular mechanical stunt.

They ignored the human suffering.

The world is full of goods. There is more than enough for all.

Yet men, women and children starve.

This is the important problem. While it remains unsolved, flying around the world, in nine days, startling achievement though it be, is comparatively insignificant.

A people that can make machines to fly around the world, and machines to produce a vast surplus of goods, can easily solve the problem of poverty if it wants to.

—Milwaukee Leader.

Dealing With Starving Men

Authorities in the coal region have nothing but their old technique of injunctions and murder for dealing with starving, desperate men. What is happening is the inevitable. The amazing docility of American workers is not immortal. Men will not and ought not to oblige the comfortable by starving quietly. What the coal miners are doing other workers will do next winter. All that the governmental agents of an owning class can think of is a little charity, much repression, and hope that things will turn for better! It is a policy or lack of policy as stupid as it is cruel.

—Norman Thomas.

They Are Constructive

The Commonwealth Magazine lists the Socialists among "destructive critics of the prevailing social system in this country."

It is mistaken. The Socialists are constructive. They are the most constructive citizens alive.

The prevailing social system would not be livable at all if it were not for the Socialist medicine that has been injected into it. Parts of Socialism have been introduced from time to time, due to some extent to conditions and largely to the urging of the Socialists. Capitalism is being gradually but slowly changed to Socialism before the eyes of the critics of the latter, and they don't know it.

The unemployment problem can be solved only by further changes toward Socialism.

Many non-Socialists now advocate the Socialist remedy for the liquor problem. It is safe to predict that when the eighteenth amendment is at last struck out of the constitution, many of the states will turn to the state dispensary system. They probably won't know that it is what the Socialists have always advocated, but that won't matter.

SEARCHLIGHT

By
DONALD
J.
LOTRICH

What to do with the surplus wheat, which our Farm Board has bought up to help the farmers? That's the pertinent question confronting the Farm Board, the government, the farmers and the population at large. Reports are current that the Western farmers are selling their wheat at 38 cents a bushel. If the government unloads their two billion bushels the price will go even lower and the rest of the farmers will go bankrupt. If the government keeps the wheat until the price is improved the expense of the granaries and general warehousing is going to be so high that they will have to leave the wheat in payment of rent. If they give up the wheat to the millions of unemployed and hungry that again will take away the market price and bankrupt in addition all the storehouse and middlemen. So what to do with the wheat?

It is reasonable to believe that this year's crop is going to yield an abundance of wheat again. And that again will complicate the already complicated problem for the financiers. There remains only one thing to do. The government must take over the farms and collectivize them as has been done in Russia. It means that the days of government control, operation and distribution of the basic industries and farming is so much nearer because of this intricate problem. Laughter comes to us when we review the wheat situation. First the government is urged to buy wheat to stabilize the price. Now the government is urged to hold the already overheded wheat to prevent a collapse of the wheat market. Where are all of the proponents, the captains of industry, who oppose the government's buying and selling any of the commodities? They only oppose government going into business when they have a sure thing. Now the government can hold the bag. With the prevailing system we can ask "Why does the government have the wheat?" And since it has the wheat, why not give it to the hungry? There's got to be a killing anyway. So let's get it over with.

Slavia Lodge held a good picnic last Sunday at Kegel's Grove. The weather was threatening for awhile but when it cleared the picnickers were happy. A goodly number of young folks were there.

Another notch for us Socialists. They have named a school in honor of Victor L. Berger the great Socialist, in Milwaukee, Wis. Victor L. Berger was one of the most learned Congressmen that ever sat in the House of Representatives. Too much respect can never be paid him for his unceasing efforts to better conditions for the workers. More men like Berger would make this truly a heaven on earth. We laud the decision of the school board.

Complete transportation arrangements are being made for the Pioneer picnic on Sunday July 26. Trucks will convey our patrons to Sterzinar's Grove Willow Springs at hourly intervals at a cost of 35 cents for the round trip. One hundred dollars in cash prizes will be given away at gate prizes. There will be 15 races with 3 prizes in each race. A merry-go-round has been procured for the children. There will be dancing, miniature golf, games and various other attractions. Admission 35 cents. At gate 50 cents.

A judge in Cook County will be asked to authorize 450,000 parcels of real estate to be sold for delinquent taxes in Cook County. The real estate owners claim an unjust increase and division of the 1929 tax assessment. They are asking a more equal division of the assessment. In the past years Chicago politics have been running wild and grafting and robbing all the money that came into the treasury. Things got so bad that the people just couldn't stand it any longer. So these taxpayers have rebelled. But we doubt that it will do the taxpayers much good to hold out. Not as long as these taxpayers don't align with a political party whose purpose it is to readjust proportionately the taxes of the County. While

at gate 50 cents.

Labor Victorious in Fight Led by Socialists

Enactment of the "labor code" proposed by Senator Thomas M. Duncan, Milwaukee Socialist, is celebrated throughout the state as "labor's greatest victory". The document governs litigation growing out of labor disputes and limits the jurisdiction of courts with reference to issuing injunctions.

Jubilation in labor circles because of the passage of this code was somewhat tempered for the Socialists by another development of the final session of the state legislature, when Governor Philip LaFollette appointed an interim committee to study unemployment insurance which did not contain the name of a single Socialist legislator. Socialists have been active leaders for years in the fight to make Wisconsin the first state to adopt unemployment insurance legislation.

— Norman Thomas.

Wonderful Animal

Muriel had been to the zoo for the first time, and was giving her grandmother a long account of what she had seen.

"And which animal did you like best, dear?" asked her grandmother when Muriel had finished.

"Oh, the elephant!" was the reply. "It was wonderful to see him pick up buns with his vacuum cleaner."

**MORE ENGLISH
ARTICLES ON PAGE 7.**

Our Doings Here and There

By JOHN RAK

Good news from comrade Anton Vičić reached our office last week. He tells us that with the help of the Ilersich brothers, a meeting of the Slovaks in Panama, Illinois, was called or organized a branch of our Federation. He furthermore mentioned that Proletar is now being subscribed by practically every Slovake in that city. This is indeed good news from Southern Illinois, where for a number of years our movement has been at a standstill.

The last regular meeting of the English Division of branch No. 1, Chicago, had a fair attendance. Two new members joined. Following the business session, comrade D. J. Lotrich gave an interesting review of current events. He stressed the progress of the Socialist movement in various countries and the problems confronting our government, such as the Farm Board and its surplus wheat. Other speakers gave interesting talks and were followed by a general discussion. Among the audience were also comrades Justin Saizt and B. Novak accompanied by his wife.

Our Sheboygan comrades of branch No. 235 JSF have arranged for a picnic to be held Sunday, July 26, at the Airport park. The committee has planned for many interesting features to take place and assures everyone a good time. Everyone is invited.

Pioneer Lodge No. 559 SNPJ, Chicago, promises the Slovaks and their friends another interesting day at their picnic, Sunday July 26, at Stezinar's Grove. Each year the Pioneers have given away a large number of valuable prizes in the many events that took place at their picnics. This year 50 cash gate prizes will be given to the lucky holders of their admission tickets. Other valuable gifts will be given away free to the winners participating in races and other contests. Children accompanied by their parents of all.

In this week's issue John Lokar Jr. of Cleveland gives a report of what he saw while touring through the coal fields of Ohio, West Virginia and Pennsylvania. Another comrade in Detroit describes the conditions as they exist in that city. Everywhere it is the poor worker that suffers because he has produced too much. Relief for the unemployed and striking miners has never been so urgently needed as at the present time. With people starving and without the necessities to live decent lives, makes it all the more necessary for a strong Socialist movement. A system of government that cannot take care of its people when in need, in spite of the fact that it has more wheat than it knows what to do with it while people starve, is not fit to exist. Join the Socialist Party, a movement which fights for the interests of the workers and the welfare

of all.

— Herbert Spencer.

FRAGMENTS

In the capitalist system profit is prior to and more important than the life and liberty of the workingman.—Eugene V. Debs.

"Liberalism" and "progressivism" in politics are about as useful a working class movement as any other type of capitalist thought. When we rely on our own class we may make some mistakes; when we accept middle class ideas we will always make them and wander up blind alleys.—New Leader.

Let no man fear the name of Socialist. The movement of the working class for justice by any other name would be just as terrible.—Father William Barry.

Socialists never vote for a chicken in the pot but work to put capitalism in the pot and cook it to death.—New Leader.

We need free bodies and free minds.—free labor and free thought, chainless hands and fetterless brains. Free labor will give us wealth. Free thought will give us truth.—Robert G. Ingersoll.

During the World War we had wheatless days, meatless days, and most of the time brainless days. Now we have too much wheat and millions of starving men in the breadlines. The brainless are still with us and capitalism is their asylum.—New Leader.

The discipline of war, being a discipline in destruction of life, is a discipline in callousness. Whatever sympathies exist are seared.

Americanism: Denying citizenship to teachers who say they wouldn't bear arms; admitting gangsters who do all they can to harm the country.

BOLDNESS PAYS

A little more boldness like that of the W. Va. miners whose hunger march to Charleston got at least some results in relief may force the Hoovers and Mellons and the smaller fry politicians of the states to act in an emergency of sheer starvation. Labor is awaking. The hosiery strike in Stroudsburg, Pa. with its fresh examples of class "justice" and the silk strike at Allentown are other examples of the solidarity and courage that are more likely to block wage cuts than good words from so unexpected a source as President Farrell of the U. S. Steel Co.

The Brains of the Country

Confirming his decision to take a vacation, Mr. Coolidge made another contribution to the world's wisdom which again will, we take it, have a stabilizing and constructive influence." Says Mr. Coolidge:

"The brains of the country need relaxation and refreshment more than ever this season. They owe a duty to themselves, their business and their associates to get more than the usual period of rest... This year above most others the brain and the hand need to be replenished by rest."

Let us not bother about the "hand". Some eight million pairs of the country's hands have been having much more rest than is good for their appetites. They would rather have bread, clothes and a steady roof than rest. But if the brains of the country "need a rest", we have not seen that they have worked, or if what they have achieved is the best they can do, they do not need a vacation, but a sabbatical year. The country needs a rest from them, if not for them.

Advance.

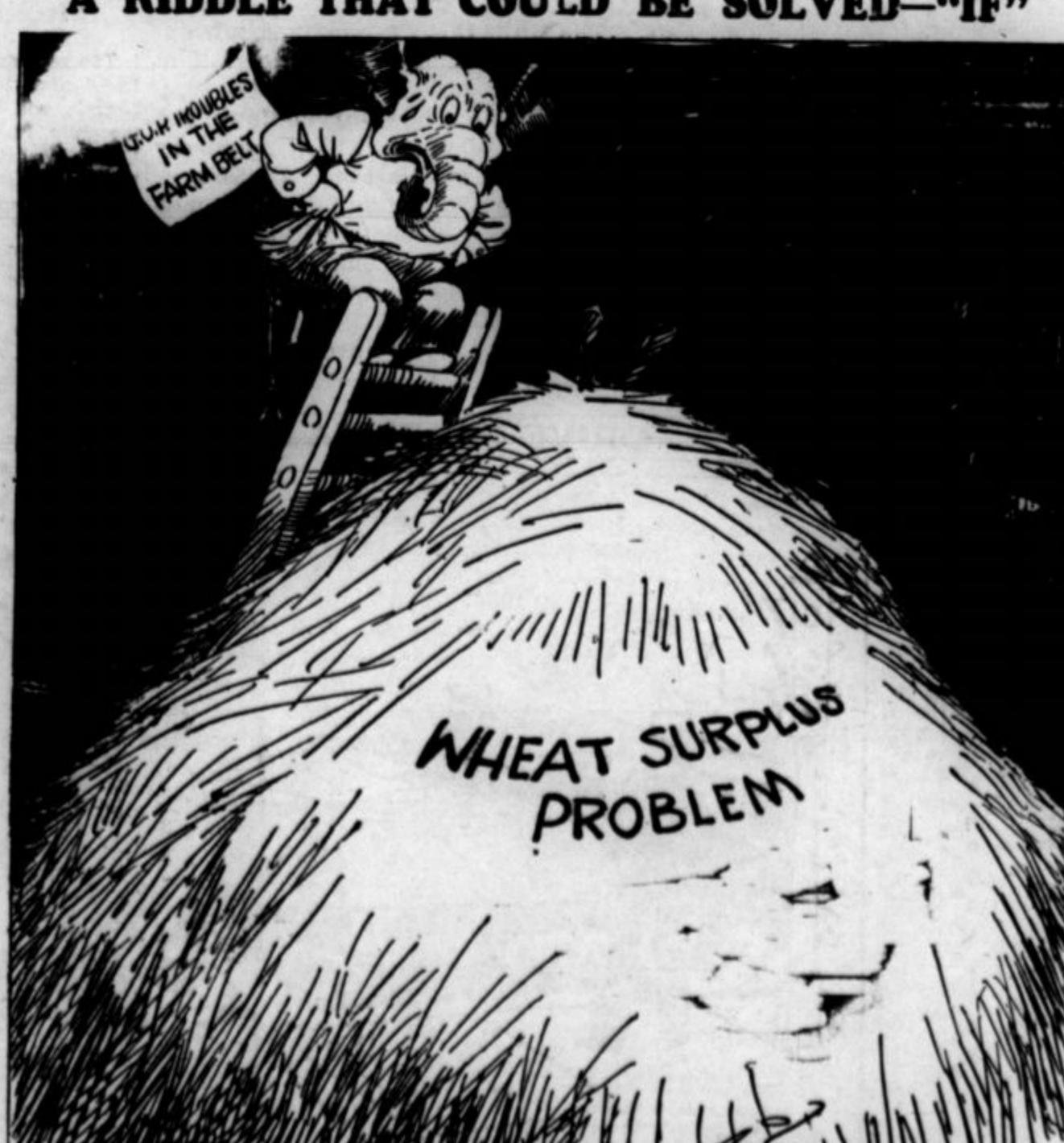
Relief Cavalcade Through Strike Area

The first major delivery of precious food supplies gathered under the auspices of the Miners' Relief Fund of the Socialist Party of Pennsylvania last week in June swept out of Pittsburgh led by a truck bulging with food and followed by a cavalcade of cars containing, among other passengers, Norman Thomas, nationally known Socialist leader.

A flying trip to the first trio of strike centers that could be served brought a sharply lined picture of mine war at full blast on a thirty-five mile front. At Imperial, Pa., a local of the Socialist Party is fighting the battle alone, the membership keeping the strike ball alive in spite of the fact that they represent but 10% of the working force and have no national labor organization to back them.

A brief survey of the area showed State Secretary Limbach the entire male membership of at least nine Socialist locals involved. "RELIEF WILL WIN THE STRIKE" were the words schooled to Norman Thomas by rank and file miners and organizers throughout the area visited. "We will fight to the last bitter gasp if only we have food for men and families."

The Miners' Relief Fund is sending aid in the name of the Socialist Party to any locality where there is a strike, regardless of the organizations involved. But if our own comrades, even, are not to be betrayed, this work must be effectively aided. Every penny contributed will go for food, medicine, or necessary clothing—not one cent for "overhead". Send contributions to James Tait, Treasurer, Miners' Relief Fund, 613 Lyceum Bldg., Pittsburgh, Penna. Donations of clothing are also urgently requested.

A sensible way: Give to the Hungry an Opportunity to Earn and Buy Food. Then There Will be no Surplus of Labor and Food to Worry About.